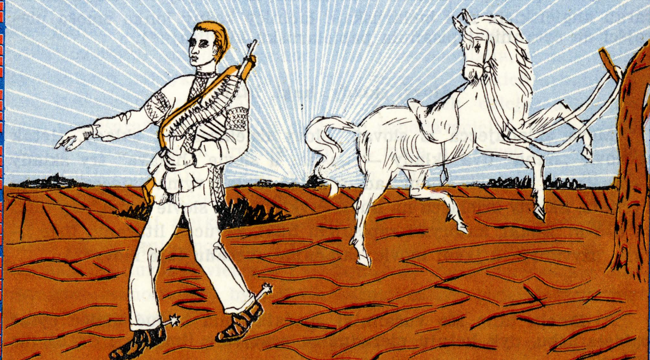
SIAŬBIT

LITOUSKI / BIEŁARUSKI 2-MIESIAČNIK

THE LITHUANIAN★WHITERUTHENIAN 2-MONTHLY

DA UVAHI MAŁADZIEŽY J NIAMOŁADZIEŽY

Najzvyčajniejšym i adnačasna najbolšym žadańniam kažnaha Biełarusa jo, kab biełaruskaja moładzież patrapiła ŭ budučyni zastupić u našym nacyjanalnym ruchu j žyćciu staršaje pakaleńnie, kab stałasia jahonym spadkajemcam-nastupnikam.

Viedama nam, što našaja moładzież, a prynamsia čaść jaje, nie šanuje staroha pakaleńnia. Heta niespraviadliva j niezdarova. Niezdarova, bo biez pašany praščuraŭ niemahčyma histaryčnaja tradycyja, tym samym i niemahčyma byćcio narodu. Niespraviadliva, bo było-b dobra, kab ciapierašniaje pakaleńnie našaje moładzieży zrabiła dla nacyjanalnaj spravy ŭ budučyni tolki, kolki zrabiła staršaje pakaleńnie. Treba žadać, adyli, kab zrabiła bolej, bo ŭsio jdzieć napierad i ŭmovy žyćciavyja ciapierašniaje moładzieży šmat lahčejšyja za tyja, u katorych prajšła maładość staršych.

Uvažajem za svaju pavinnaść źviarnuć uvahu na dźvie vialikija zahany čaści, mo nat balšyni, našaje moładzieży (ja maju naŭviecie biełaruska-amerykanskuju dy hałoŭna niujorckuju biełaruskuju moładzież). Z vyniatkam zarabotnaje pracy robie jana adno toje, što joj padabajecca, pryjemna. (Što-ž jinšaha robiać niahodniki j ludzi pasłušnyja svajim nizkim chacieńniam?). A tymčasam kiraŭniki našaje moładzieży pavinny jaje kiravać, a moładzież kiravacca da spaŭnieńnia pavinnaściaŭ. Z hetaje pieršaje zahany — ihnaravańnie nacyjanalnaje pavinnaści — vypłyvaje j taja zahana našaje moładzieży, što jana nia vučycca j nia cikavicca svajim rodnym — movaju, litaraturaju, historyjaj i krajam svajho narodu. U nas u Niu Yorku na navukovych referatach prystupnych moładzieży, moładzieży blizu nie pabačyš.

Kali dźvie mienavanyja zahany nia buduć addalenyja, dyk našaja moładzież u svajoj balšyni, nia tolki nie zastupie staršaha pakaleńnia, ale j śledu pa joj nie zastaniecca ŭ historyji biełaruskaha narodu. A kali spaŭnieńnie nacyjanalnaje pavinnaści staniecca jaje žyćciavoj patrebaju, pryjemnaściaj, jak heta stałasia ŭ vydzieržanaj idejna čaści staroha pakaleńnia, tady jana nia tolki patrapie zastupić staršaje pakaleńnie, ale niekatoryja jejnyja siabrovie piarejduć staršych.

Rodzič

Lekary adkryli, što kali na ekranie radarovaha aparatu znachodziacca zyhzahi, značyć heta insnavańnie u arhanizmie novatvoru prykł. raka.

SIAŬBIT The SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U.S.A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1960, maj-čyrvień **Nr. 3 (14)** **May-June, 1960**

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho ekzemplaru 15 c.

Adress: Rev. F. Czerniawski, 118 Market St., Amsterdam, N. Y., U. S. A.

AB ŚVIATYM DUCHU

(Pav. Ks. Dr. W. G. — praciah)

Stygmatyzacuja. Miećcie ranaŭ na ciele, padobnych da Chrystovych, uvažajecca za dar Łaski Ducha śv.; takich łaskaŭ atrymali bolej za 300 asobaŭ; usie tyja asoby adznačalisia vialikaj śviataściaj. Usie dary śv. Ducha daje kamu choča. Jak soniečnaje śviatło, padajušy na kraski, pamahaje vydavać pach, tak Božaje śviatło śv. Ducha roznymi sposabami dziejeć na pabožnyja asoby adpaviedna da ich natury i uspasablaje, dajučy im roznyja łaski i dary miłaści (Ludv. Gran.).

Nadzvykłyja dary daje śv. Duch pieravažna tolki da zbaŭleńnia viernikaŭ i dziela karyści śv. Ekklezii.

Boh padobny da haradničaha, katory padlivaje raśliny, pakul nie razrastucca, i kali najbolej patrabujuć vohkaści (śv. Greg. Vialiki). Dziela taho najbolej byli raździelěnyja dary nadzvyčajnyja za časoŭ Apostalskich (1 Kar. 12-14). — I ciapier, kali **praŭdzivaja viera** u niebiaśpiečnaści, paśpiaje Boh iz nadzvyčajnymi darami łaski. Z takich daroŭ treba karystać naležna, bo jany jość sobskaściaj usich (1 Kar. 14, 12). — Handlar nie chavaje hrošaŭ u kufry, ale abaračaje ich u handlu (śv. Ir.). Asablivyja dary **nia robiać čałavieka** lepšym u svajej istacie; heta talenty, katoryja Boh raździalaje pavodle svajej spadoby, padobna jak bahaćcie, honary, daŭhoje žyćcio i da h. p. Adnak jany darahija dary, pry pomačy ich možna śmat dobraha zrabić i dasłužycca vialikaj nadharody. Ady nie samyja dary, ale dobraje ich užyćcie pabolšvaje vartaść čałavieka. „Možna mieć dar dziejańnia cu-

daŭ, i zahubić svaju dušu. Cudy nie dajuć peŭnaści da zbaŭleńnia" (śv. Fulg.). Padobna navat Judaš dziejaŭ cudy. — Asablivyja dary łaski nia jość zaŭsiody aznakaj śviataści čałavieka, katory ich maje. „Šmat jakija skažuć Mnie u toj dzień: Panie, Panie! Ci nie Tvaim imiam my praročyli? i ci nie Tvaim imiam vyhaniali čartoŭ? i ci nie Tvaim imiam šmat jakija cudy čynili? I tady skažu im: Ja nikoli nia znaŭ vas; adyjdziecie ad Mianie, vy, što čynicie biaspraŭje" (Mac. 7, 22-23). Zvyčajna adnak nadzvyčajnyja dary adtrymlevajuć ludzi śviatyja; dziela taho nia znojdziem ni vodnaha śviatoha, katory choćby adnaho z tych daroŭ nia mieŭ. „Dary nadzvyčajnyja, vykarystańnie ich i heroičnyja cnoty, heta mocnyja dovady śviataści spraviadlivaha. Asablivym daram łaski tavaryšać vialikija ciarpieńni, jak nutranyja suchaści, napady niačyścikaŭ, chvaroby, pieraśledavańni, srohija dačynieńni uładaŭ i da h. p.

3) **Dary śviatoha Ducha mieli u vialikaj miery: Jezus Chrystus, Najśviaciejšaja Dziavica Maryja, Apostały, Patryjarchi i Praroki Staroha Testamentu i usie Śviatyja.**

U bažnicy kafarnaŭskaj Chrystus, źjaśniajučy słovy Jeremijaša: „Duch Božy na Mnie: bo jon pamazaŭ Mianie dabravieścić ubohim i pasłaŭ Mianie uzdraŭlać raźbitych sercam, havaryć viaźniam ab vyzvaleńniu i niavisnym ab pavarocie zroku, puścić zmučanych na volu i abviaščać hod Panski pryjemny" (Iz. 61, 1-2). Śv. Duch navučaje i dzieje cudy. Śv. Piotra kaža: „Jezusa z Nazaretu pamazaŭ Boh Ducham i mocaj" (Dz. Ap. 10, 38).

IV. Kiravańnie Ekklezii śv. Ducham

Śv. Duch udzieržvaje katalickuju Ekkleziju i jaje kiruje.

Čym jość duša ciełu, tym jość śv. Duch Ekklezii. Jak duša niavidomaja, tak niavidomy jość śv. Duch i upłyŭ Jaho na Ekkleziju. — Śv. Ducha možna nazvać budaŭničym śv. Ekklezii. Jon u časie arhanizavańnia usio ufarmavaŭ i ažyviŭ; i ciapier padobna dzieje biez pieraryvu u duchoŭnym tvareńniu, u vadkupieńniu i uśviačańniu. — Śv. Duch pryčyniŭsia pry ucialeńniu Syna Božaha (Łuk. 1, 35); śv. Duch viadzie dalej i dapaŭniaje budoŭlu Ekklezii, katoraj zrub załažyŭ Adkupiciel (Ef. 2, 20). — 1) Śv. Duch ścieraže katalickuju Ekkleziju ad źniščeńnia (Mac. 16, 18) i baronie ad abmyłkaŭ (Jan 14, 16). 2) Śv. Duch pamahaje kiraŭnikom Ekklezii u vypaŭniańniu Ich śviatych abaviazkaŭ (Dz. Ap. 20-28), a asabliva Papieža, jak zastupnika Chrystovaha na ziamli. Pry hałavie śv. Gregora V-ha, papieža (pam.

604 hodzie) časta bačyli hałubka, ady jaho malujuć z hałubkom pry vuchu, što aznačaje aśviačeńnie, jakoje jamu davaŭ śv. Duch. Kali śv. Gregor VII, niezadaŭha pierad śmierciaj (pamier u 1085 hodzie) adpraŭlaŭ śv. Imšu u Monte Cassino, bačyli na jahonym plaču biełaha hałubka. Śv. Duch padaje kiraŭnikom Ekklezii, što majuć havaryć (Mac. 10, 19). Jak piaro pieranosić na papieru dumki pišučaha, tak ahałašańniki Evangielii nia kažuć ad siabie, ale toje, što im padkaža śv. Duch (śv. Baz.). Vusnami śviataroŭ pramaŭlaje Boh da ludzkich sercaŭ (śv. Tam. Vil.).

3) **U časoch vielmi niebiaśpiečnych uzbudžaje śv. Duch u Ekklezii mužoŭ, dziejnych ducham.** — Užo u Starym Testamencie časta zdaraŀasia, što Boh vybiraŭ z narodu peŭnych mužoŭ jak snadzi svaim zamieram; prypomnieć možna Abrahama, Jozefa Jahipskaha, Majžeša i Prarokaŭ. U časie, kali Dyjaklacyjan pieraśledavaŭ chryścijan Boh uzbudziŭ Kanstantyna Vialikaha; za aryjanizmu śv. Atanaza (pam. 373), za časoŭ Pelegijanaŭ śv. Aŭgustyna (pam. 430); u časinu ahulnaha upadu Ekklezii uzbudziŭ Papieža Gregora VII (pam. 1085); śviatych Daminika i Franciša z Asyžu za Albigensaŭ; śv. Katarynu iź Sieny za časoŭ vialikaj papieskaj schyzmy; śv. Ignacaha Loyolu (pam. 1556) za časoŭ Marcina Lutra. Pry kancy śvietu, u časoch Antychrysta, pryduć iz Raju dva mužy Elijaš i Henoch, kab ahałašać Evangieliju i navaračavać upaŭšych.

4) **Śviaty Duch časta dziejeć i cieraz nabožnyja žančyny.** — „Boh vybraŭ durnoha śvietu, kab asaromić mudrych i biassilnaje śvietu vybraŭ Boh, kab asaramić dužoje" (1 Kar. 1, 27). Dziela taho „słaby rod" časta atrymlivaje łaski i zadańni ad śv. Ducha. Jezus Chrystus, u časie svajho byćcia jak Boh-Čałaviek na ziamli, abjaŭlaŭ žančynam, — Samarytancy i Maryi Magdalenie. Śv. Julji ź Leodium u XIII stah. praročyŭ uvieśći u Ekklezii śviata Božaha Cieła, śv. Katarynie Senejskaj uhavaryć Papieža Grygora XI viarnucca z Avinionu u Rym (pam. 1380), śv. Margaritu Alacoque u Paray-le-Monial (pam. 1690), pašyryć naboženstva da Serca Pana Jezusa.

5) Śv. Duch pryčyniaje, što u katalickaj Ekklezii zaŭsiody žyli i žyvuć śviatyja, što biespierastanku praŭdzivaść našaj viery paćviardžajecca cudami. — Što hodu vydajucca u Romie dekrety, jakija ahałašajuć hodnych asobaŭ za Dabrasłaŭlenych abo Śviatych. U hetym musim bačyć dziejańnie śv. Ducha. Papież Pius IX, u pramovie 1. X. 1874-ha hodu skazaŭ: „Blizu štodzień novy cud prybyvaje da daŭnych, a hetyja cudy jošć takija jaŭnyja i bjučyja u vočy, što tolki hrubaja niedaśvieččannaść abo upornaja niaviernaść mohuć ich zapierečyć.

6) **Śviaty Duch pryčyniaje,** što žyćcio **Zbaviciela jak-by adlustroŭvaje i paŭtarajecca u padziejach Ekklezii.**

Padobna jak u Starym Testamencie dzejaŭ śv. Duch cieraz šmat asobaŭ i zdareńni byli abrazami, adbićciom, pradviaščeńniam asobaŭ i zdareniaŭ Novaha Testamentu (typy, figury, praročyja znaki), taksama śv. Duch ździejaŭ, što čyślenyja zdareńni iz žyćcia Chrystusa byli praročymi abrazami paślejšych padziejaŭ z historyi Ekklezii. 1) Hetak prykładam. Karol Herad źbiraŭsia zabić Dziacio Jezusa, katoraje ratujuć vyjazdam u Egipt; — maładaja Ekklezija 300 hod pieraśladujuć rymskija cezary, Ekklezija chavajecca u katakumbach. 2) Dzicianio Jezus bież pieraškodaŭ raście u Egipcie i Nazarecie. Ekklezija da 16 stahodździa nia mieła bolšych pieraškodaŭ u svaim kiravańniu.

3) Kali Chrystus pačaŭ navučać, vybraŭ vučańnikaŭ i ros lik Jaho prychilnikaŭ, vinujuć Jaho staršyja kiraŭniki narodu, što hatujecca da ułady (pierad Piłatam kazali, što mianuje siabie karalom), pieraśladujuć i pastanaŭlajuć zabić. Toje samoje spatkała Ekkleziju. Zakidali joj, što imkniecca da značeńnia, pavahi, pieraśledavali jaje i ściskali volnaść.

4) **U Vierbnuju niadzielu adbyŭsia uračysty ujezd Pana Jezusa u Jeruzalimu i Pan Jezus ukryžavany.** — Ekklezija dačakałasia tryumfu, budzie adzin Pastyr i adna aŭčarnia (Jan 10, 16), ale prydzie i ciažki čas Antychrysta. Chrystus byŭ 3 hadziny na kryžu, a potym pałažyli u hrobie. Padobna i Ekklezija 3 z pałavinaj hady budzie ciažkija pieranosić pieraśledavańni (Dan. 7, 25), (Apokal. 12, 14). U hetym časie budzie jak pamierły.

5) Na Vialikdzień Chrystus uskros da novaha žyćcia, i 40 dzion byŭ na ziamli. Pa upadzie Antychrysta, adžyvie Ekklezija, ale nie nadoŭha, bo prydzie kaniec śvietu.

Ks. Dr. W. G.

U v a h a! Było padadziena u „Siaŭbicie”, što vyjšła knižka „Biełaruskaja Kucharka”. Dziela taho, što jana da mianie jašče nie pryjechała, prošu zvaročavacca da: Kryv. Nav. T-va P. Skaryny, 6 Vandervood Place, Brooklyn 37, N. Y.

NAJNOŬŠYJA ABJAŬLEŃNI

Ab Siastry Maryi Josefie Menendez

Naradziłasia jana u Madrycie (Hišpanii) 4. 4 1890 h., achryščanaja 9. 4. 1890 h. u śviatyni śv. Vaŭrynca. Baćkami byli Leonard i Łucyja, dziavočaje proźvišča Moral. Kanfirmavanaja (bieżmavanaja) 1895 h., pieršuju spoviedź adbyła 3. X. 1897 h., da 1-aj śv. Kamunii prystupiła u 19. 3. 1901 hodzie.

Pierad 1-aj kamunijaj Maryja Menendez adbyvalisia rekalekcyi. Temaju 2-ha dnia rekalekcyjaŭ było: „Jezus jość Ulubiencam Dzievaŭ: Maje upadobu u dušach čystych dzievaŭ". Siastra Maryja Menendez hetak ab hetym uspaminaje: „Zrabiłasia mnie śvietła u dušy i dumała, što ja, jak Chrystovaja Ulubienica zusim budu naležać da Jaho. Ja razumieła užo, što mama naležała da taty, bo była jahonaj žonkaj. Ja i dumała sabie, što astajučysia Dziavicaj, budu naležać da Jezusa. I choć niaviedała jašče, što heta — być dziavicaj, pryrakała Jamu napraciahu usiaho tydnia, što budu dziavicaj. Uviečary, paśla dabrasłavienstva Najśv. Sakramentam, ja achviaravałasia Dziciatku Jezus i prasiła Jaho, kab navučyła mianie, jak stacca vyłučnaj jahonaj sobkaściaj. Na dumku, što chutka prymu Jaho da serca, aharnuła mianie vialikaja uciecha i, kali ja maŭčała u ščaści, pačuła hołas, jakoha nikoli nie zabudusia, jaki mocna tryvaje u majoj dušy: „Ale, maja dačuška, chaču, kab ty całkam naležała da Mianie".

„Nie patraplu vykazać, što tady iz mnoj rabiłasia! Ja vyjšła z kaplicy z pastanovaju być dobraj. Ja nia viedała tady ničoha ab pryzvańni, ujaŭlajučy, što zakonnicy — heta istoty nia z hetaha śvietu. Ad hetaj časiny ja pačuła u sabie niešta asablivaje. Hetaje pačućcio užo mianie nikoli nie pakinuła i paślej ja zrazumieła, što heta i było paklikańnie".

„U trecim dniu rekalekcyjaŭ ja adnaviła maju pastanovu, 19 sakavika, u śviata majho patrona śv. Jazepa i u dzień 1-aj śv. Kamunii ja ułažyła małoje aśvietčańnie, jakoje, jak z krynicy, vypłyła z hłybiniaŭ dušy: 19 sakavika 1901 hodzie pierad niebam i ziamloj, biaručy sabie za śvietkaŭ maju Matku, Najśviaciejšuju Dziavicu i majho Ajca i Apiakuna śv. Jazepa, pryrakaju Jezusu, što zachavaju darahuju cnotu dziavoctva i nia budu mieć inšaha žadańnia, apača — padabacca Jamu, jak i nakšaha strachu, kab Jaho nie zasmucić. Navučy mianie, moj Boža, što zrabić, kab stacca całkom Tvajoj, kab miłavać Ciabie zaŭsiody i nikoli nie abražać. Hetaha samaha-ž siahoń-

nia, u dniu majoj pieršaj śv. Kamunii, prašu Ciabie Najśviaciejšaja Dziavica, bo dzień hety jošć śviatam Tvajho Ulubienca śv. Jazepa. Tvajo dzicia, što Ciabie lubić. Josefa Menedez".

„Kali ja pakazała hetaje aśvietčańnie spaviadniku, jon skazaŭ: „Małyja dziaŭčynki nie pavinny ničoha pryrakać, chiba tolki, što buduć dobryja" i chacieŭ, kab ja henuju kartku padzierła. Adnak ja hetaha zrabić nie mahła i pa kažnaj nastupnaj śv. Kamunii paŭtarała: Boža ad hetaha dniu naležu da Ciabie nazaŭsiody".

Nieŭzabavie pa 1-aj śv. Kamunii, mianie addali u školu „Formento de los Arts", raskazvaje dalej siastra Maryja-Jozefa. Tut ja navučyłasia šyćcia, kroju i modničctva. Pa troch hod navuki viarnułasia dachaty. Na praktyku mianie addali u švalniu, u jakoj ja naciarpiełasia paniavierki i napłakałasia ad kryŭdaŭ lohkadumnych dziaŭčataŭ.

U hetym časie baćku zdaryłasia biada. Jakraz u hetym hodzie katalickaja Hišpanija vybrała Biaźvinna-Pačatuju na patronku adnaho z pałkoŭ piechaty. Z hetaje nahody mieła adbycca na Karaleŭskim placu śviataja Imša. Moj baćka Leonard Menedez pracavaŭ, upryhožvajučy aŭtar, pry jakim byŭ małady karol Alfons XIII. Raptam! adna reč ledź nie zvaliłasia na karala. Leonarda zrabiŭ hvałtoŭny ruch, chapajučy tuju reč, ale sam nia utrymaŭsia, zvaliŭsia i złamaŭ sabie ruku. Kab dapamahčy siamji karol chacieŭ uziać dziaciej Menedeza u karaleŭski zakład „Dames Anglaises". Menedez byŭ razčuleny dabratoj karala, ale jamu ciažka było razłučycca ź dzielćmi i jany byli addanyja u školu Najśviaciejšaha Serca Jezusa, dzie čulisia ščaślivyja i byli bližej baćkoŭ. Dzieci adviedyvali ciotku, što była u Karmelitanskim zakonie. Jana davała im z biblijateki da čytańnia knižki. Miž imi, u ruki Josefy trapiła reguła Karmelitanak. Paśla hetaha, dziaŭčatki časta hulali u karmelitanak.

U niadzieli i śviaty, dačka ułasnika domu, dzie žyli Menedezy, rabiła zybrańni dziaŭčat, na jakija chadziła i Josefa. Dziaŭčaty vučylisia i ładzili teatralnyja pastanouki, u jakich i Josefa brała udzieł, Najčaściej jana vybirała tyja roli, jakija inšyja dziaŭčynki nie chacieli brać i dobra ich hrała.

Z henaj apiakunkaj, dačkoj damaŭnika, Josefa časta chadziła adviedvać chvorych. Raz navat sama ź siastroj adviedali adnu sparaližavanuju. Kali ab hetym daviedalisia baćki, jany zabaranili dzieciam adviedavać chvorych.

Niaščaścia

U 1907 hodzie pamiraje najmałodšaja, 12-ci hadovaja Josefy siastra Karmen, paśliej pačynajuć chvareć baćki i napraciahu 40 dzion najstarejšaja ź dziaciej Jozefa musiła usimi apiekavacca.

Na ščaście, daviedałasia ab niaščaściach siamji Menedez śv, Magdalena Zofija. Jana dapamahła apiekaj i charčavańniem, a jašče bolej malitvami. Kali matka Josefy była blizu pry śmierci, zakonnicy adpraŭlali navennu da Najśv. Dzievy Maryi, a dzieci časta płakali. Adnojčy, unačy, matka paklikała dziaciej i skazała: „Nia płaččie, bo prychodziła da mnie Matka Božaja i skazała, što ja jašče tut patrebnaja, mušu vyhadavać dzieci, tamu — nie pamru”. Narańni niebiaśpieka minuła. Baćku taksama zrabiłasia lapiej. Ale jon mieŭ chvarobu serca, rabić nia moh, i u chacie była biada i niastača. Ab hetym viedała śv. Magdalena Zofija. Adnojčy jana paklikała da siabie Josefu dy skazała: „Idzi u kramu dy kupi nam mašynu, što šyć, ale vaźmi jaje sampierš da siabie sprobavać, a hrošy my zapłacim”. Kab Josefa mieła na čym sprobavać mašynu, śv. Magdalena Zofija dała joj pašyć niekalki tysiačaŭ škapleraŭ. Kali Josefa adniesła škaplery dy chacieła pryvieźci mašynu, śv. M. Zofija skazała: „Za tvaju pracu pakidajem mašynu tabie. Josefa chutka zdabyła sabie apiniju dobraj kraŭčychi. Mieła tolki pracy, što musiła uziać da pomačy kolki dziaŭčat i załažyć pracoŭniu.

(Dalej budzie)

KATECHEZY

pav. X. J. Pichler (praciah)

Kaho pierš P. Boh pakaraŭ? (Vužaku). Čamu vužaku? (Spakusiŭ Evu). Jak P. Boh praklaŭ vužaku? (praklaty miž usimi žyviolinami ziamli. Na bruchu tvaim poŭzać budzieš i apoški budzieš jeści da kanca svajho žyćcia. Pałažu niazhodu miž taboju, a miž žančynaj, i miž nasieńniem tvaim, jejnym; Jana zytre na parašok hałavu tvaju, a ty pakušacca budzieš na jejnuju piatu). Apośnija słovy śkiravanyja nia tolki, da vužaki, ale i da niačyścika. Ab čym paśla napišu. Pa vužaku ahałasiŭ karu Evie, što jana ciažka budzie mučycca pry dzieciach. Dalej vyznačyŭ Adamu: Ciažka budzie pracavać. Što pierš sadzili, siejali ŭ raji rasło vielmi dobra, pa hrechu vyrostała jim šmat ciarniny, žyvioliny pakinuli słuchacca. I takaja ciažkaja rabota miełasia tryvać až da śmierci, pa jakoj cieła raskładajecca j robicca ziam-

loj. Eva taksama musiła pamierci. Kab pieršyja ludzi nie zhrašyli, Boha słuchalisia, dyk nie pamierli-b jany, i usie ludzi nie pamirali-b. Pierad śmierciaj ciarpieli Adam j Eva, i ŭsie ludzi musiać ciarpieć. Takija strašnyja vyniki pryvioŭ pieršarodny hrech na cieła.

III. K a r a n a d u š u. — Čuli, jakija ciažkija kary ściahnuli ludzi na cieła. Kary dla dušy byli jašče horšyja. Hrech šmat pieramianiŭ ludziej na dušy. — Uvažna pračytajcie, abo pasłuchajcie. Kali ŭ soniečny dzień iz nadvorku ŭvojdziem u maleńki pakojik, u jakim tolki maleńkaja akianica i taja zasłonienaja, dyk pabačym vialikuju roźnicu. Na dvare źziańnie j śviatło, a ŭsiaredzinie ciomna. Takaja roźnica była miž rozumam, jaki mieli Adam i Eva pierad hrecham, a tym, što zastaŭsia jim pa hrechu. Pierš jichny rozum byŭ jasny. Najbolej tajomnyja rečy razumieli tak, jak Anioły. Pa hrechu rozum jichny staŭsia pryciomnienym. Bačym zaraz pa hrechu. Adam i Eva chacieli ŭ kustoch schavacca pierad Boham.

J a k - ž a b y ł o ź j i c h n a j v o l a j? — Pierad hrecham vola jichnaja była takaja dobraja; achvoča j lohka słuchalisia P. Boha; nia pryjšło jim navat na dumku zrabić niešta, čaho nie chacieŭ P. Boh. Kali adnak užo raz zhrašyli, paŭstavali ŭ jich roznyja paciahi da roznaha złoha. Adzin raz da hnievu, da zbytnaj jady, pićcia, da dumak i da złych dziejańniaŭ. Musili šmat rabić, kab nie źnievažać P. Boha. Praz usio žyćcio heta ŭ jich nie źmianiłasia. Rozum u jich staŭsia pryciemnieny, a **vola da złoha pachiłaja.** Až da śmierci musili zmahacca iz złymi pažadańniami. — Što było najhoršaje z usiaho? Voś Adam i Eva stracili **Łasku ŭśviačajučaju,** nadnaturalny vobraz Božy źniknuŭ ź ichnych dušaŭ. Daŭniej byli jichnyja dušy čystyja j śviatyja, što P. Boh ź uciechaj hladzieŭ na jich; ciapier duša była tak zapećkanaja j brydkaja, što P. Boh adčuvaŭ da jaje ahidu. Pierad hrecham byli čystyja j miłyja dzieci P. Boha. Pa hrechu P. Boh adkinuŭ jich ad siabie. Jak jim heta ciažka było znosić! Ciapier byli ŭ niačyścikavaj mocy. Pierad hrecham mieli prava da viečnaha ščaście ŭ niebie; ciapier nieba było dla jich zamknutaje. Pa śmierci zasłuhoŭvali na viečnuju karu ŭ piekle. Jak šmat złoha zrabiŭ hrech Adamu i Evie!

IV. Nia dajciesia, darahija dzieci, ašukać vas niačyściku! Na hetym abrazie bačycie, jak P. Boh na jich razhnievany, kali vyhaniaje z raju. Kaho tam bačycie? (Anioła z miečam). A tut? (Adam i Eva). Što majuć na siabie? (źviarynyja skury). Vychodziać z raju ŭ śviet.

Tut rastuć ciarniny j asot, tam dzikija źviary. Hladziecie, jak Adam i Eva płačuć. Jany byli vielmi nieščaślivyja.

Jak mocna ašukaŭ ich šatan! Pryrakaŭ im, što stanucca ščaślivyja, kali źjaduć płod iz zabaronienaha dreva, bo buduć roŭnyja. P. Bohu; stalisia niačyścikavy, nieščaślivyja. Što pryviało ich da niaščaścia? (hrech). Nia dajciesia nikoli źvieści šatanu! Jon i ciapier nahavorvaje ludziej da hrechu. Uściaž im uhavorvaje, kažučy: „Nia bojsia hrechu! Ničoha tabie nia staniecca, kali zhrešyš! Budzie tabie dobra i pryjemna! Šmat ludziej pamahajuć šatanu i taksama vam kažuć: „Zhrešyš, dyk ničoha złoha”. A kali zhrešycie, a najbolej, kali dapuściciesia hrechu ciažkoha, adčyniacca vam vočy, pabačycie, jak vas ašukali. Adčujecie nia radaść u sercu, a horkaść i pahrozu kary viečnaje u piekle. Hetak hrech robie nas nieščaślivymi! Dziela taho nia dajciesia ašukać, nie rabicie hrachoŭ! Paŭtarajcie časta hetyja słovy: „O moj Boža! Nie chaču tak rabić, jak Adam i Eva; nie chaču Ciabie źnievažać, nie chaču hrašyć! Ale niačyścik spakušaje mianie, a ja vielmi słaby. Dapamažy mnie, o Boža, kab nikoli nie zrabiŭ ciažkoha hrechu, ścieražy mianie ad spakusaŭ!

(Dalej budzie)

AB PATREBIE CHAROŠYCH CHARAKTARAŬ

Ciapierašniaje stahodździe šmat chto nazyvaje „stahodździem dziciaci”. Vajnoj za dzieci, jakija majuć być ludźmi i haspadarami budučymi. Na hetuju temu zabirajuć hołas usie instytucyi, pryznačanyja da specyjalnaj apieki nad dziećmi. Adny z hetych instytucyjaŭ, jak, prykładam śv. Katalickaja Ekklezija i chryścijanskaja siamja, ŭžo daŭno, bo ad samaha pačatku svajho isnavańnia, zajmalisia i staranna vychoŭvali dzieci, pamiataujučy słovy Zbaviciela: „A chto zhoršyŭ adno z tych małych, jakija u Mianie vierać, lapiej jamu było-b, kab paviesili jamu na šyji młynski kamień i utapili jaho u marskoj hłybinie” (Mat. 18, 6). Inšyja instytucyi, i navat u apošnich časach dziaržavy raptam pačuli siabie admysłova i vyłučna paklikanami da pracy nad vychavańniem dziaciej. Dziećmi siahońnia šmat chto zajmajecca, i za ich zmahajucca. Adyli, u hetym zmahańni dziaržavy za dušu dzicieci užo zroblena šmat nietaktoŭnaściaŭ i šmat škody inšym instytucyjam, u hetaj dzialancy pracy histaryčna zasłužanym. Musulini adryvaŭ dziacie ad ekklezijalnaha vychavańnia. Inšyja rabili jašče horaj, adbirajučy ich nia tolki u Ekklezii, ale i u baćkoŭ, dy zamykajučy u vychavaŭčych instytucyjach, jakija padlahali vy-

łučna dzaržaŭnaj apiecy. A my dobra viedajem jak hetkaja apieka vyhladaje.

Sučasnaje stahodździe možna nazvać „stahodździem dziciaci" dziele inšaje jašče pryčyny, a heta tamu, što hramadztva, viedajučy, što siahońniašniaje dzicia budzie u budučyni darosłym čałaviekam, choča užo siahońnia naležna pryhatavać jaho da ciažkaściaŭ budučaha žyćcia, choča hetaje dzicia jaknajlapiej vychavać, jaknajbalej navučyć, jak najmacniej azbroić, dać maralnuju moc, dać jahonamu duchu krylle, vyrabić u im kryštalny charaktar... Hetaja prajava pryhožaja i štoraz vyraźniejšaja. Dziela hetaha ad pracy nad dziećmi nia treba nikoha adkidać; da hetaje pracy treba uciahnuć i baćkoŭ, i Ekkleziju, i dziaržavu. Charošaha charaktaru u dziciaci nia vyrabić ni sama siamja, ni sama škoła, ni sama Ekklezija, bo što, prykładam, dom zbuduje, škoła moža zrujnavać i naadvarot. Pracavać iz dziećmi pavinny razam usie i adno druhomu pamahać; hetaha patrabuje i dabro dziaržavy i dabro Ekklezii. Kali u hramadzkaść uvojdzie čałaviek z charošym šlachotnym charaktaram, skarystaje z hetaha i Ekklezija i siamja i usia hramadzkaść. Naadvarot, kali vyraście na hramadzianina adzinka bez charaktaru, jana budzie ciažaram dla usich instytucyjaŭ. Razumiejuć heta ludzi štorazz lapiej, i tamu siańnia paŭstaje ahulnaja turbota ab dziciaci, ahulnaje imknieńnie da pracy nad jahonym charaktaram. Turbujucca siańnia ab ciele dziaciej higijenie, fizyčnych praktykavańniach, ale taksama i ab jahonym duchu, daskanalačy vychavaŭčyja metody z metaj, kab navat abciažanaha spadčynaściaj zrabić „čałaviekam". I heta dobra, bo u kažnym čałavieku biaz vyniatku, „jość zarodak vyššaha, jasnaha čałaviectva, u adnym bolšy, u inšym mienšy, ale jość u kažnym taja Božaja iskra. Treba jaje tolki namahańniami zrabić ź jaho čałavieka budučyni. Charaktary nam patrebnyja nia tolki u budučyni, ale i ciapier, moža ci nie patrebniejšyja siańnia, čymsia niekali! Siahoniašnija hramadztvy kładuć fundament pad budučyniu, a tut, na žal, „vypaŭzaje — vychavanaje u dušnym niavolnictvie i ahidzie vajny — pakaleńnie ludzkich płazaŭ, jakija zatruvajuć hazami razbadziałaha ehaizmu i pradajnaści badzioraje pavietra ranicy" (J. W. 243?5).

Siahońnia adyli mahčyma, jak nikoli, treba nam ludziej šlachotnych najvyššaha charakteru. Ab hetym užo havorycca i treba havaryć macniej! U ludzkich dušach paŭstaje štoraz macniejšaja tuha za „najvyššym", budzicca štoraz bolšy hoład za spraviadlivaściaj i maralnaściaj, adčuvajecca štoraz vyraźniejšaja płyń u dadatnim kirunku. Hramadzkaść štoraz balej cenić cnotu i charaktar, štoraz bolš

padabajecca ludziam usio charašejšaje, uźniaślejšaje i Božaje, hałaśniej damahajucca jany, kab na kiraŭničyja stanovišČy dabirać ludziej hodnych, šlachotnych, z charaktaram. Z hłybiny cerca treba hetamu ciešycca i dapamahać, jak słovam, hetak i čynam, hołasna ab hetym hukajučy u stanoviščach, arhanizacyjach, u škołach, u siemjach, u śviatyniach.

Charaktar — heta pieršaradnaja duchovaja rysa čałavieka. Moža jon być dobrym abo błahim. Dobry uvažajecca za cnotu, błahi — za niejki niedachop. U štodziennym žyćci zvyčajna havorycca: „N. — heta čałaviek z charaktaram"... I razumiejem my heta u značańniu dadatnym. Chočačy padčarknuć błahi charaktar, dadajom: čorny, niahodny i h. d. abo kaža: „N. — čałaviek bez charaktaru".

Zaklik. Vychoŭvać i uzmacniać charaktar jość stary, jak starym jość śviet. Bo kožny čałaviek jość schilnym da spakusaŭ, słabaściaŭ, ehoizmu, šmat jość niešlachotnych, inakš kažučy mieniaj ci bolej biaz charaktaru.

Pav. X. F. S.

Prof. Dr. J. Stankievič

D Z I E R V Y *)

L i t a r a t u r a. Antonovič V. — Raskopki v stranie Drevlan, bač. 1-3, 19-20 (Drevnosti Jugo-Zapadnago kraja, Archieol. Komisija. Matieriały po archiel. Rossiji, Nr. 11, SPB 1893. Hruševskyj M. — Istoryja Ukrajiny-Rusy, I, 200, 418; II, 257. Chvojko V. — Drevnije obitatieli sriedniego Podnieprovja, u Kijevie 1913, V. 43-54. Ihnatoŭski Ŭs. — Karotki narys historyji Biełarusi, u Miensku 1925, b. 24. Kostomarov N. — Predanija ruskoj letopisi, 603-608 (Viestnik Jevropy, 1873, janvar, — fievral). Jon ža — Myśli o fiedierativnom načale drevniej Rusi, b. 6-7 (Kostomarov N. — Istor. monografiji, t. 1-3). Jaho ž — Čierty nar. južnor. Istoriji, 70-71 (tam ža). Parchomienko Vl. — U istokov russkoj gosudarstviennosti (VIII-XI vv.), u Leningradzie 1924, b. 14, 15, 24, 46, 49-50, 88, 93-94, 106, 111. Rybakov — Drievnije Rusy, 92, 94-95, 99. Sołovjev S. — Istoryja Rosiji, t. I, b. 24, 117. Spicyn A. — Archieołogija v tiemach načalnoj russkoj istoriji, 78 (Sbornik Statiej, pośviaščonnych S. F. Platonovu, u Pieciarburzie, 1922. Talko-Hryncevič J. — Opyt fizičieskoj charaktieristiki vostočnych Słovian, po dannym antropołogičeskim, b. 62, 67, 68, 109 i jinš. (Trietij vypusk statiej po słavianoviedieniju, vyd. Ak. Nauk, SPb. 19i0). Zavitnievič — Obłast' Driegovičiej, 586.

---

*) Praciah Historyji Kryvič-Litvy-Biełarusi (hl. Nr. 5 (10) „Siaŭbita".

Dziarvianie ŭ XII i dalšych stahodździach

Tolki pieramoha jinšych plamionaŭ biełaruskich nad Rusiaj mahła vyvalnić ad jaje Dziarvian. Pieršyja pryšli na pamohu Dziarvianam najbližšyja jich biełaruskija susiedzi Sieviaranie, a krychu paślej i smalenskija Kryvičy. Najpierš Sieviaranie iz svajim kniaziam Usievaładam, synam słavutaha sievierskaha heroja Alha na čale, u daśpiešnaj vajnie z Rusiaj 1135—1136 hod, vyvalnili ad Rusi Uśsiemje, katoraje pa śmierci kniazia Sviatasłava Jarasłaviča, byli zachapiŭšy ruskija kniazi j dziaržali dahenul. A na pačatku 1139 h. Usievaład Alhovič zaniaŭ sievierskim vojskam Kijeŭščynu, uziaŭ Kijeŭ, škinuŭ z kijeŭskaha pasadu Viačasłava, syna Manamachavaha, i prahałasiŭ siabie za vialikaha kniazia kijeŭskaha. Pieramožanaja Ruś musiła z hetym pahadzicca. Heta stałasia 5-ha sakavika 1139 h. Iz zavajavańniam Sievierskim kniaziam kniaztva Kijeŭskaha aŭtomatyčna byli vyvalnieny ad jaho Dziarvianie.

Usievaład Alhovič pamier 1-ha vieraśnia 1146 h. Pośle jaho śmierci až da 1158 hodu adbyvajucca blizu biazapynnyja vojny za kijeŭski pasad kniazioŭ kijeŭskich (Imścisłavičaŭ z rodu Manamachavaha), sievierskich, smalenskich a suzdalskich. U časie hetych vojnaŭ Rusi było nie da Dziarvian, i jany čulisia volnymi.

Jak było zaciemlena vyšej, kniastva Turaŭska-Pinskaje, katoraje składali paŭnočnyja Dziarvianie j paŭdniavyja Dryhvičy, było pad uładaju kniastva Kijeŭskaha, budučy autonomnym. Kali sievierski kniaź Usievaład Alhovič zaniaŭ Kijeŭskaje kniastva ŭ 1139 h., to adnačasna ź Dziervami paŭdniavymi było vyvalniena ad Kijeva j kniastva Turaŭska-Pinskaje, choć formalna jano, jak i paŭdniavyja Dziervy, ŭvažałasia za ŭchodziačaje ŭ skład kniastva Kijeŭskaha. U 1157 hodzie adyli, kali kijeŭskim kniaziam staŭsia Ziasłaŭ Davidavič sievierski, jon, słaba čujučysia na pasadzie, zadumaŭ ułaščyć Monomachavičaŭ i z hetaj metaju pryznačyŭ za kniazia da Turava Vaładzimiera Imścisłaviča, unuka Monomachavaha. Imścisłaŭskaja ž halina Monomachavičaŭ była ŭvažana za pryradžonych kniazioŭ kijeŭskich, niezaležna ad taho zajmaŭ chto ź jich u danym časie pasad kijeŭskaha kniazia ci nie. Darma što pryznačeńnie Imścisłaviča da Turava nie varočała Turaŭska-Pinskaje kniastva pad uładu Rusi, Turaŭlanie hetym pryznačeńniam byli uzrušany i pastanavili baranicca ad jaho zbrojnaj siłaju. I abaranilisia. Kniaziam u jich zastaŭsia dahenulešni kniaź jichny Jury Jarasłavič, a samo Turaŭska-Pinskaje kniastva nat formalna pierastała być dziaržavaju Kniastva Kijeŭska-

ha, nat zavajavanaha sievierskimi bratami Dziarvian. Dziela mienavanaha 1157 hod uvažajuć za pieršy hod niezaležnaści Turaŭska-Pinskaha kniastva, choć faktyčna jano było užo niezaležnym ad 1139 hodu.

U 1158 hodzie pasad vialikaha kniazia kijeŭskaha zaniaŭ vialiki kniaź Smalenski Raścisłaŭ, a synovie jahonyja pazajmali pasady ŭ roznych ziemlach kniastva Kijeŭskaha, u tym liku ŭ Aŭruču, stalicy paŭdniavych Dziarvian. I pa śmierci hetaha kniazia ŭ 1168 h., synovie jahonyja — Ruryk, David, Imścisłaŭ — majuć u kijeŭskim kniaźćvie, u tym liku ŭ dziarvianskim Aŭruču, svaje ŭstavičnyja dziaržavy, darma što ad śmierci Raścisłava da pałavicy 1171 hodu iznoŭ adbyvajucca vojny roznych kniazioŭ za kijeŭski pasad, a ŭ 1169 hodzie byŭ supoŭny pahrom Kijeva.

Ad 1171 hodu až da tatarskaha nachodu ŭ 1239—1240 hadoch, Kijeŭ dziaržać — z dvuma małymi pieraryvami, tryvajučymi adzin-dva hady — kniazi biełaruskija — to sievierskija, to smalenskija. A ziamlu paŭdniavych Dziarvian i blizu ŭsi vołaści Kijeŭščyny ŭvieś čas, pačynajučy ad času, kali kniaziam kijeŭskim byŭ Raścisłaŭ Smalenski, dziaržać kniazi smalenskija. U dziarvianskim Aŭruču tryccać hod byŭ haspadarom viedamy biełaruski vajvodca-heroj, kniaź Ruryk Raścisłavič smalenski. Hetkim paradkam Dziervy byli vyvalnieny, a „Ruskaja ziamla" pryłučana da Biełarusi — Kijeŭ, jak da času, naležyŭ to da Vialikaha Kniastva Sievierskaha, to da Vialikaha Kniastva Smalenskaha, a blizu ŭsi ziemli Kijeŭščyny byli pryłučany da Smalenščyny.

Tatary, najšoŭšy ŭ 1240 h., zavajavali taksama Dziervy. Kali ž paŭstała Zadzinočanaje Haspadarstva Biełaruskaje, zvanaje Vialikim Kniastvam Litoŭskim, to jano vyvalniła Dziervy ad Tatar, i Dziarvianie, adnyja ź pieršych u XIII stahodździu, pryłučylisia da Zadzinočanaje Biełarusi.

L i t a r a t u r a. Daŭnar-Zapolski — Očierk ist. Kryvič. i Drieg. ziemiel, 133. Hruševśkyj, II, 134-135, 139, 194.

Roma i husi. — U vadnym Haspadarstvie adbyvaŭsia mižnarodny kancert. Uziali u nim učaście: Ukraincy, Łatyšy, Estoncy i pryjeznyja Biełaruski. Šmat było miascovych Biełarusaŭ, ale najlepši adznačylisia vopleskami. Voś i vyjšła „My Romu vyratavali!" Astajecca zapytacca: A što zrabili Vy?

PASULEŃNIE AMERYKANSKAJE ŽANOCKAJE RADY KOMUNIKACYJNAJ KOMOSI ZADZINOČANYCH HASPADARSTVAŬ U SPRAVIE TELEVIZI J RADYJA

Dziela vialikaha značeńnia televizi j radyja, ciapier i ŭ budučyni, varta paznajomicca iz zyčeńniami što da jich Amerykanskaje Žanockaje Rady.

Zyčeńni nastupnyja:

Na pazvańnie Komisi, Amerykanskaja Žanockaja Rada vystupaje z pasuleńniam što da budučych prahramaŭ u televiziji j radyju.

Dumajem, što ani nie pamožam, kali budziem atakavać jakujukolečy składovuju častku televizi j radyja, abo pramysł, abo stancy, abo apiekunoŭ, abo reklamu, abo vystupajučyja asoby. Dalej budziem staracca analizavać i zrazumieć, jak my dajšli da hetaha stanu.

Pieršaje, my viedajem, što dumki, jak palepšyć snadzi (strumenty) televizi j radyja byli na kolki hod raniejšyja za pavažnaje padumańnie pra toje, jak karystać iz hetych snadziaŭ.

Našaja ŭvaha była zachoplena najpierš tym, što čujem čužuju stancu na našym małym kryštałkavym radyju, abo bačym pieršy abraz na televizi. Tady raptam my zaciemili, što ŭ mižčasie stałasia, što całaje pakaleńnie moładzieży vyrastaje nia mohučy vučycca, kali radyjo nia hučyć jim u vušy. Baćki i vučycieli z daŭniejšych (30 hod tamu) časoŭ pryhladalisia z tryvohaju, jak jichnyja dzieci nia ŭžyvali radyja jak spakmieniu pahulanki abo adukacyji, ale jak niejkaje navonnaje zaachvočańnie, bjučaje ŭ jich śviedamje z takoj mocaj, až stałasia niejkim akompanujučym hukam, biez katoraha moładzież čułasia źbiantežanaj. Abmyłka, viedama, była ŭ tym, što moładzież nia słuchała radyja za šmat, ale słuchała radyjo vielmi mała, darma što jano hrała kažnuju časinu, kali nia spali.

My mieli navučycca toje-sioje z našaha daznańnia z radyja, ale nie navučylisia. Adno prostaje praviła, kab baćki na jim ćvierda stajali, mahło źmianić cełу naš kulturny ład. Kab my dazvolili dziaciom ŭ mieru volny vybar prahramy i svabodny prystup da radyja ŭ vadpaviednym časie, ale vymahali, kab, jak raz nastaviać radyjo, kab siadzieli i słuchali, tady jichny abmiežany čas zacikaŭleńnia moh raźviazać šmat prablemaŭ nam i jim.

Z televiziaj, jašče bolej jak iz radyjam, my nia bačyli kanca taje pierakonavajučaja siły, havorki, chadni i žyćcia pieraniesienaha da našaha pakoju. My byli mylanyja i kali paznali, što taja branzo-

vaja skrynka moža dziejać, jak niańka, na ładny lik hadzinaŭ udzień, my addychnuli sabie j skazali: Pryjemna, jak dzieci supakojnyja. Taksama nam vyrosłym lahčej pakrucić guzik, sieści ŭ kresła j zasnuć, kali nia cikava, čymsia zajmacca ŭviečary ihroj, muzykaj, čytańniam abo hutarkaju.

Byli hałasy kličučych na pustyni; čas ad času publičnaja apatyja źmianiłasia na publičnaje zacikaŭleńnie. Pakazalisia dobryja prahramy, ale padabalisia tolki mała kamu, a balšynia jich zusim nie pryvitała. Industryja vydała (ŭžo 5-je vydańnie) televizyjny kodeks, daskanalnuju pracu, katoraja mahła aščadzić šmat kłopotu, kab joj kiravalisia.

Što Žanockaja Rada moža paradzić? My dumajem, što najlepšyja kodeksy i dumki na śviecie nie pamohuć, kali publika razam z industryjaj nie zrazumiejuć, što televizija jość takaja mocnaja snadź, dziele dobra abo zła, edukacyji abo demoralizacyji, što cyvilizacyja nia moža da jaje stavicca abyjakava.

Padzieji kranulisia tak šybka napierad, i akanamična tak apłačałasia, što industryja nie znajšła času padumać, kudy jści i što rabić. Ščaście, što Amerykanskaja ŭłada zrazumieła važnaść spravy, vymahała dazvołu ad stancaŭ i pastaviła Usiehaspadarstvavaju Komisiu nahladać za prahramaj. Našyja roki (sesia) tut siadnia śvietčać ab tym, što treba bolej nahladu j krytyki prahramaŭ.

Čamu vartaść hetych kamunikacyjnych siarodkaŭ zyšła na błahuju darohu? Dzie nia stała kiraŭnictva? Kažny mały kompramis iz vartaściaj prahramy jość pašyreńnie chvaroby materjalizmu. Ciapier tuju prahramu ŭvažajem za najlepšuju, na katoruju hladzić jak najbolej ludzioŭ. Televizia j radyjo ŭpływajuć na našuju kulturu, dazvalajučy sudzić usio podle papularnaści. Reklama vypieradziła teatr. Zadzinočańnie radyjavych stancaŭ žadaje, kab publika krytykavała j padavała pozytyŭnyja pasuleńni da budučych prahramaŭ. Televizyjnaja stancija adkazuje za ŭsiu prahramu, abviestki, za vystupajučych artystych. Što da dziaciej, dyk kodeks kaža: televizia maje ŭvažać na adumysłovyja patreby dziaciej, u kažnaj prahramie i kažnuju časinu pavinna šanavać radzimu (siamju). Biazupynnyja reklamy adyli zahłušyli ŭsio jinšaje, a kali matka starajecca vybrać i nahladać za prahramaj, tady televizia stajecca kamieniam urazu i žarałom niazhody.

Rada: 1. Žadajem stancam, kiraŭnikom i apiakunom, źmienšyć jak najbolej, a navat zusim vykinuć ciapierašni vialiki lik prahramaŭ, pakazujučych hvałt, ubiŭstvy, pijanstva i lichadziejstva.

My majem viedamki ad našaha adździełu, što hazeta ŭ Los Andželos padličyła televizyjnyja prahramy za adzin tydzień i akazałasia, što pakazali 161 ubiŭstva (500 proc. bolej jak piać hod tamu), 60 ubiŭstvaŭ, katorych ubiŭcy apravilisia, 192 planavanych ubiŭstvaŭ, 83 złandziejstvy, 15 kražaŭ dziaciej, 12 ŭcieki z turmy, jinšaha lichadziejańnia dy niaščyślonyja bitvy, bićcio i jinšyja niahodnaści. I heta ŭsio pakazali pierad 9 hadz. ŭviečary, jak raz pierad tym, jak dzieci kładucca spać. My zhadžajemsia z dumkaj šmat kaho, što jošć łučnaść pamiž hetymi prahramami i pavialičeńniam lichadziejańnia pamiž moładziežaj. U časapisie "Saturday Review of Literature" pisałasia, što televizija vuča nie canić ludzkoje žyćcio i ŭvodzie ŭ praktyku zabivańnie pačućcia.

2. Žadajem, kab pavierali kažnuju prahramu, dzie jošć mahčymaść ašukanstva. Viedama jošć imitacyja vadapadu, ptušynych pieśniaŭ — ale treba paznać, dzie kančajecca fantazia i pačynajecca ašukanstva. Nie ŭvažajem za niavinnych tych kiraŭnikoŭ, katoryja abmylilisia ŭ tym, što vieryli ašukujučym.

3. Uvažajem, što ludzi hladziać časam dziela taho, što majuć čas, a nia dziela taho, što jim prahrama padabajecca. Dyk uvažajem, što bolej uvahu treba źviarnuć na dobry raskład prahramy, čymsia na lik hladzielnikaŭ.

4. Dziela taho, što ludzi začyniajuć televiziju, kali jim reklamy nie padabajucca, jošć u interesie handlu, kab reklamy byli lepšyja.

5. My zaciemili, što prahramy, datykajučyja publičnaha žyćcia množacca i pažadana, kab jany byli naranicy, udzień i ŭviečary.

6. Chacieli-b vyłučyć usie prahramy, dzie dajuć darma rečy, a kali heta niemahčyma, dyk abmiežyć i zrabić bolej realnymi.

7. Zhadžajemsia, što niekatoryja prahramy jošć tolki, kab paviasialić, ale treba kab jany byli ŭładžanyja iz smakam, razmavitaściaj i dobra raździelenyja.

8. Uvažajem, što miascovyja viedamki bolej sensacyjnyja, ale małoj vartaści. Sulim, kab byli radziejšyja i dakładniejšyja.

Padajom ciapier kankretnyja pasuleńni, katoryja nam prysłali našyja adździeły: Pažadanyja hetkija prahramy: 1. Prahramy, što pakazujuć vartaść svabodnaha žyćcia. 2. Katoryja pakazujuć charošyja krajavidy. 3. Žyćcio vialikich ludzioŭ, religijnych i jinšych pravadyroŭ, što ŭnieśli palapšeńnie ŭ našaje hramadztva i ŭ našyja dumki. 4. Bolej prahramaŭ, što pakazali-b — folkloram, muzykaju, skokami i h. d. etničnyja j kulturnyja padstavy mianšyniaŭ, katoryja składajuć amerykanskaje hramadztva. 5. Cikavyja padzieji ŭ vame-

rykanskaj historyji. 6. Bolej prahramaŭ kulturnych: muzeji, opery i koncerty, klasyčnaja i navačasnaja drama. Skoki, grafika, historyčnyja j cikavyja z boku architektury budynki, vučeńnie ŭsich spakmianioŭ dla ŭsich viekaŭ, pakazy čužych zvyčajaŭ, dziela mižnarodnaha parazumieńnia i pryhatovy dla amerykanskich padarožnikaŭ. 7. Prahramy socyjalnaha značeńnia, prykładam planavańnie budoŭli miesta, achovy zdaroŭja, socyjalnaj apieki, kab upłynuć na akcyju ŭ hetym planavańniu. Usie hetyja prahramy čas ad času byli, ale my radzim, kab jich było bolej i kab jany byli razmavityja.

Psychalog francuski, Jean Genevay, zrabiŭ aparat nazvany „Rabota nastaŭnika, što vuča u časie snu. U zaležnaści ad stupieni ciažkaści textu, aŭtamat nadaje toj samy text ad 10 da 50 razoŭ z adpaviednymi pierapynkami. Vučeńnie u časie snu, padobna, maje zusim zvalniać ad myślennaha napražańnia vučnia.

Prečesny Ajciec Franciš!

Chacieŭ-by Vas painfarmavać. Što da nazovu „Vialikaja Litva” ir „vielikalićviny, dyk užyvajuć jaho i h. zv. „lietuvisy” (nia latuvysy, bo pa-litoŭsku budzie „Lietuva” i „lietuvis”). Taja kraina, što až da 1915 h. była častkaj Rasiejskaj imperyi, nazyvajecca „Didžoji Lietuva” (Vialikaja Litva), a jejny žychar — „didžlietuvis” (vialikalićvin). Zachodniaja kraina, jakaja była pad uładaj Pruskich karaloŭ i Niamieckich imperataraŭ zaŭsiody pa-litoŭsku nazyvałasia „Mažoli Lietuva” (Małaja Litva) i jejnyja žychary — „mažlietuviai” (małalitoŭcy). I paśla taho, jak ŭ 1923 h. Kłajpedski kraj byŭ złučany z V. Litvoj, nazovy nia źmienilisia i dahetul M. Litva navat i až da Kraleŭca (Koenigsberg) siahaje. Z pašanaj — **Aleksandra Ružaniec.**

Firma James B. Lansing Inc. z Los Angeles, Calif. vynajšła prykładu, što patrapie vydać taki vialiki hołas, jaki moža zabić nia tolki čałavieka, ale zburyć dom ź siłaj bolšaj za huragan.

S p r a s t a v a ń n i e

Amerykanskija časapisy, a za imi i „Siaŭbit” u N-ru 12 padaŭ viestku ab dymisyi J. Em. Kardynała Eŭgienija Tisserant. Pavodle infarmacyjaŭ z Romy, hetaja viestka nia zhodnaja z praŭdaj.

Redakcyja

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Czerniawski